

SPRÁVNÍ PRÁVO I. – ÚVOD DO SPRÁVNÍHO PRÁVA ORGANIZACE VEŘEJNÉ SPRÁVY II. (ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA)

Prof. JUDr. Martin Kopecký, CSc.
Katedra veřejného práva a veřejné správy

SAMOSPRÁVA

- **Ústavou a zákony stanovený okruh úkolů veřejné správy, jejichž vykonávání vlastním jménem a na vlastní odpovědnost je svěřeno samosprávné veřejnoprávní korporaci odlišné od státu**
- **Projev decentralizace veřejné správy**
- **Druhy:**
 - územní**
 - profesní a jiná zájmová samospráva**

I. VÝVOJ ÚZEMNÍ SAMOSPRAVY

VZNIK ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVY

- **Souvisel s rozpadem feudálního absolutismu a s nástupem konstituční monarchie**
- **Předpokladem zrušení poddanství a roboty (patentem z 7. 9. 1848)**
- **V době feudalismu prvky samosprávy u královských měst**
 - Vyjmuta ze zemského práva, přímé podřízení králi
 - Oprávnění určovat si vlastní zákony, požívaly samosprávu, vlastní soudnictví
 - V omezené míře vydržovaly si brannou moc
 - Základem městské správy byla městská rada (jmenovaná králem, resp. jeho jménem podkomořím)
 - Na čele městské rady stál purkmistr, v jehož funkci se střídali jednotliví radní
 - Zájmy panovníka hájil královský rychtář, dohlížel na výkon městské správy
 - samospráva svobodných měst byla důsledkem nezávislosti na státní moci, především z důvodu i ekonomické soběstačnosti
 - Zánik feudální samosprávy souvisel s **regulací magistrátů** Josefa II. (1783-1785) – magistráty byly státními (zeměpanskými) úřady

VZNIK SAMOSPRÁVY

- **Územní samospráva se začala vyvíjet nejprve na základním stupni, vznikla ale i na vyšší úrovni**
- **neodvozovala původ od samosprávy feudální**
- **Předpokladem byla osobní svoboda a rovnoprávnost občanů**
- **Revoluční rok 1848**
- **Prvá petice občanů shromážděných ve Svatováclavských lázních**
 - 11. 3. 1848
 - Požadavek na zavedení obecní samosprávy – možnost volby obecních představitelů, veřejnost jednání v obecních záležitostech
 - Požadavek nebyl naplněn

- **Pillersdorfova ústava**

- Z 25. 4. 1848
- První ústavní listina v habsburských zemích
- Zmínka o obecním zřízení

- **Návrh ústavy kroměřížské**

- Podrobnější představa, co má být zajištěno jako nezcizitelné právo každé obce (svobodná volba svých zástupců, samostatná správa svých záležitostí, přijímání do obecního svazku ...)

- **Březnová oktrojovaná ústava z 4. 3. 1849**

- Převzala kroměřížský návrh

PRVNÍ OBECNÍ ZŘÍZENÍ

- **Prozatímní obecní zákon z 17. 3. 1849**

- První obecní zřízení
- Pro země předlitavské
- „Základem svobodného státu je svobodná obec“
- Rozlišoval mezi obcemi místními, okresními a krajskými, platnosti nabyla jen úprava o obcích místních
- Rozdělení působnosti na přirozenou a přenesenou

- **Silvestrovské patenty 1851**

- Znovunastolení absolutismu

- **Říšský zákon obecní z 24. 4. 1859**

- S výjimkou úpravy o domovském právu nenabyl účinnosti
- Vztahoval se na všechny habsburské země (unikát!!!)

OBECNÍ ZŘÍZENÍ Z 60. LET XIX. STOLETÍ

- **Rámcový říšský zákon obecní pro země předlitavské z 5. 3. 1862**
- **Zemské zákony obecní (obecní zřízení) pro jednotlivé země**
 - Např. pro Čechy zákonem z 16. 4. 1864
- **Platnost fakticky až do ústavy z 9. 5. 1948**

DVOUKOLEJNÁ RAKOUSKÁ VEŘEJNÁ SPRÁVA

- **Linie samosprávná**

- Obce
- Zastupitelské okresy (v Čechách)
- Země (v té době i nositel zákonodárné moci)

- **Linie zeměpanská**

- Okresní politické úřady na čele s okresním hejtmanem (politický okres neodpovídal ani územně zastupitelskému okresu)
- Zemské politické úřady na čele s místodržitelem

OBDOBÍ ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

- **Novely ke stávajícím obecním zřízením**
- **Župní zákon č. 126/1920 Sb., o zřízení župních a okresních úřadů**
- **Zákon č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy**
 - Odstranění organizačního oddělení politické správy a vyšší územní samosprávy
 - 4 země (Česká, Moravskoslezská, Slovenská, Podkarpatská)
 - Okresy organizačně spojené s okresními úřady

VÝVOJ V OBDOBÍ NÁRODNÍCH VÝBORŮ

- **Název národní výbory – 1848, 1918 (v revoluční letech)**
- **V období II. světové války ilegální odbojové orgány**
- **Rozdíly mezi londýnskou a moskevskou koncepcí**
 - V trvalosti (dočasné orgán, měly být nahrazeny řádnou organizací politické správy a samosprávy x trvalý základ nové organizace)
 - V rozsahu kompetencí (samospráva x spojené státní a samosprávné funkce)
- **Ústavní dekret o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění č. 18/1944 Úř. věst.**
 - Text dohodnut mezi vládou a moskevským vedením KSČ 31. 8. 1944
 - NV místní, okresní a zemské
 - Ve všech oborech veřejné správy
 - Dočasné orgány
 - Ve věcech výkonu státní správy podřízeny vládě
- **Vládní nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů**

POVAHA NÁRODNÍCH VÝBORŮ DO R. 1948

- **Nahradily dřívější orgány veřejné správy, nezanikly ale územní samosprávné celky**
- **Dvojí povaha:**
 - Orgány obcí, okresů a zemí
 - Státní orgány
- **Jako orgány s. s. podřízeny vládě**
- **Podřízeny vyššímu národnímu výboru**

PŘÍPRAVA NOVÉ ÚSTAVY

- **Žádná ze stran Národní fronty nebyla otevřeně proti národním výborům**
- **Heslo zlidovění správy: namísto jmenovaných byrokratů měla přejít působnost na volené sborové orgány**
- **Návrh KSČ nepočítal s existencí místní samosprávy v pojetí veřejné správy odlišné od státní správy, měl být překonán rozpor stát x místa, podřízenost vyšším celkům**
- **Ústava č. 150/1948 Sb. přijata po únorovém převratu, ale podle návrhu z r. 1946, zachovávala ještě komunální vlastnictví**

ÚSTAVA ČSSR Z R. 1960

- **Národní výbory jako orgány státní moci a státní správy**
- **Od r. 1949 byly kraje (1960 územní reforma)**
- **Místní a městské národní výbory**
- **Okresní národní výbory**
- **Krajské národní výbory**

ZMĚNY PO R. 1989

- **Nová koncepce**
 - Zrušení celé soustavy národních výborů
 - Obnovení samosprávy na úrovni obcí
 - Okresní úřady jako orgány státní
 - Na úrovni krajů zrušení KNV bez náhrady
- **Úst. zákon č. 294/1990 Sb. – hlava sedmá Ústavy (1960) „Místní samospráva“**
- **Zákon č. 367/1990 Sb., o obcích**
- **Zákon č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze**
- **Zákon č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech**
- **Zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku ČR do vlastnictví obcí**

DALŠÍ KROKY V REFORMĚ VEŘEJNÉ SPRÁVY

- Ústava ČR č. 1/1993 Sb.
- Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření VÚSC
- Zákony o územních samosprávných celcích z r. 2000
- Ukončení činnosti okresních úřadů k 31. 12. 2002

II. ÚSTAVNÍ ÚPRAVA ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVY EVROPSKÁ CHARTA MÍSTNÍ SAMOSPRÁVY

ÚSTAVNÍ ÚPRAVA

- **Ústava**

- čl. 8 zaručuje se samospráva územních samosprávných celků
- Hlava třetí moc výkonná čl. 79 odst. 3
- Hlava čtvrtá moc soudní čl. 87 oprávnění Ústavního soudu
- Hlava sedmá Územní samospráva

- **Listina základních práv a svobod**

- Čl. 21 volby, možnost přímého podílu na správě věcí veřejných

- **ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků**

EVROPSKÁ CHARTA MÍSTNÍ SAMOSPRÁVY

- U nás vyhlášena pod č. 181/1999 Sb.
- Z 15. 10. 1985, sjednána v rámci institucí Rady Evropy
- **POŽADAVKY:**
- Podmínka zákonného uznání místní samosprávy, popř. i na ústavní úrovni
- Místní samospráva – právo a schopnost místních společenství v mezích daných zákonem na svou odpovědnost a v zájmu místního obyvatelstva upravovat a spravovat podstatnou část veřejných věcí
- Svobodně zvolené rady (shromáždění), přímé, rovné a všeobecné volební právo, možnost přímé účasti občanů
- Pravomoci poskytnuté místním společenstvím jsou zpravidla plné a výlučné. Jiný orgán, ústřední či regionální, do nich může zasáhnout nebo je omezit jen stanoví-li tak zákon.
- Hranice místních správních jednotek nelze měnit bez předchozí konzultace s obyvatelstvem dotčených jednotek, provedené pokud možno referendem, kde zákon referendum umožňuje.
- Správní dozor nad místními společenstvími lze vykonávat jen tak a v takových případech, jak to stanoví ústava nebo zákon. Správní dozor nad místními společenstvími se vykonává tak, aby se zajistilo, že zasahování kontrolujícího orgánu je přiměřené významu zájmů, které má chránit.

III. ZNAKY ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH
CELKŮ

ZÁKLADNÍ ZNAKY ÚSC

- územní základ
- osobní základ
- právo na samosprávu (právní osobnost, oprávnění vykonávat na svém území decentralizovanou veřejnou správu)

ÚZEMÍ OBCÍ

- Každá část území ČR součástí území některé obce, výjimka: vojenské újezdy
- Území obce je tvořeno jedním nebo více katastrálními územími
- Možnost mít části obce (§ 27 odst. 2 OZř) – evidenční jednotka vytvářená budovami s č. p. nebo s č. ev.

ZMĚNY ÚZEMÍ OBCÍ

- **Sloučení obcí**
- **Připojení obce**
- **Oddělení části obce**
- **Změna hranic obcí, při které nedochází ke sloučení obcí, připojení obce nebo oddělení části obce**
- **Územní změny obcí vyvolané změnami jiných územních jednotek**

SLOUČENÍ OBCÍ (PŘIPOJENÍ OBCE)

- **Podstata sloučení x připojení**
- **Náležitosti (§ 19 odst. 5 OZř)**
 - Den sloučení
 - Název obce a sídlo orgánů (pokud by nedohodly, rozhodne MV)
 - Určení právních předpisů vydaných slučovanými obcemi nebo připojovanou obcí, které zůstanou v platnosti
 - Výčet katastrálních území
 - Určení majetku
- **Právní nástupnictví**
 - Přejed práv a závazků
 - Kompetence nositelů veřejné správy
 - Zanikají orgány zaniklé obce
- **Na základě dohody uzavřené na základě rozhodnutí zastupitelstev, není-li podán návrh na konání místního referenda**
- **Dohoda je svou povahou veřejnoprávní smlouva**

ODDĚLENÍ ČÁSTI OBCE

- Část obce, která se chce oddělit, musí mít samostatné kat. území sousedící nejméně se 2 obcemi (1 obcí a cizím státem), tvořit souvislý území celek, po oddělení musí mít aspoň 1000 občanů (stejně podmínky i zbývající část obce)
- Na základě výsledku referenda v oddělované části obce
- Náležitosti návrhu
- Postavení přípravného výboru
- Dohoda obec x přípravný výbor o rozdělení majetku
- Rozhodne krajský úřad v přenesené působnosti

JINÉ ZMĚNY HRANIC OBCÍ

- Na základě dohody podle § 26 OZř
- Povinnost uzavřít dohodu o změně na základě výzvy MV (§ 26a OZř) – zajištění souladu hranic obcí a hranicemi katastrálních území

ÚZEMÍ KRAJŮ

- vymezeno územím okresů vyjmenovaných v ú.z. o vytvoření VÚSC
- hl. m. Praha vymezena územím hl. m. P.
- hranice lze měnit pouze zákonem

OBČANÉ OBCE A KRAJE

- **Občané obce – fyzické osoby, které jsou státními občany ČR a jsou v obci hlášeny k trvalému pobytu**
- **Občané kraje – f.os., které jsou státním občanem ČR a jsou přihlášeny k trvalému pobytu v některé obci nebo na území vojenského újezdu v obvodu kraje**

CIZINCI

- **Cizinci s trvalým pobytem na území obce (kraje), kteří dosáhli věku 18 let, mají oprávnění náležící občanům obce (kraje), stanoví-li tak mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána a byla vyhlášena**
- **Odlišit: čl. 22 odst. 1 konsolidovaného znění Smlouvy o fungování EU – každý občan EU mající bydliště v členském státě, jehož není státním příslušníkem, má právo volit a být volen v obecních volbách v členském státě, v němž má bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušník tohoto státu**

DALŠÍ OSOBY SE ZVLÁŠTNÍMI OPRÁVNĚNÍMI

- **Fyzické osoby, které jsou vlastníky nemovitosti na území obce (kraje), které dosáhly věku 18 let**

PRÁVA OBČANŮ OBCE (KRAJE)

- ***právo volit a být volen do zastupitelstev), a to za podmínek stanovených příslušným volebním zákonem***
- ***právo účastnit se hlasování v místním a krajském referendu***
- ***právo vyjadřovat na zasedání zastupitelstva v souladu s jednacím řádem svá stanoviska k projednávaným věcem, vyjadřovat se k návrhu rozpočtu a k závěrečnému účtu, nahlížet do rozpočtu a do závěrečného účtu, do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva, rady, výborů zastupitelstva a komisí rady a pořizovat si z nich výpisy***
- ***právo požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti radou nebo zastupitelstvem; je-li žádost podepsána kvalifikovaným počtem občanů, musí být v orgánech obce (kraje) v zákonem určené lhůtě projednána.***
- ***právo podávat orgánům obce (kraje) návrhy, připomínky a podněty, které jsou příslušné orgány povinny v zákonem stanovené lhůtě vyřídit.***
 - Ústavní právo obracet se se svými peticemi a jinými návrhy a stížnostmi na orgány územní samosprávy (srov. čl. 18 odst. 1 Listiny), realizované zejména právem podávat petice a stížnosti, náleží *každému*.
- ***práva občanů příslušejících k národnostním a etnickým menšinám.***
 - Podle čl. 25 odst. 2 Listiny se těmto občanům zaručuje za podmínek stanovených zákonem mj. právo užívat jejich jazyka v úředním styku a právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin. V obci obývané příslušníky národnostních menšin se název obce, jejích částí, ulic a jiných veřejných prostranství a označení budov státních orgánů a územních samosprávných celků uvádějí též v jazyce národnostní menšiny, jestliže se v posledních dvou sčítáních lidu hlásilo k této národnosti alespoň 10 % občanů obce, pokud o to požádají zástupci příslušné národnostní menšiny prostřednictvím výboru pro národnostní menšiny a pokud ten svým usnesením návrh doporučí, anebo pokud o to písemně požádá spolek, který podle stanov zastupuje zájmy příslušné národnostní menšiny a který ke dni podání žádosti působí alespoň 5 let na území obce. V obcích a krajích s kvalifikovaným počtem obyvatel hlásících se k jiné než české národnosti se podle zákona též zřizuje výbor pro národnostní menšiny, pokud o to písemně požádá spolek zastupující zájmy národnostní menšiny.

**CEVRO
UNIVERZITA**

IV. DRUHY OBCÍ

ČLENĚNÍ OBCÍ

- **Zásada jednotné právní úpravy pro všechny obce x rozdělení obcí do několika druhů**
- **Členění na druhy podle Ozř:**
 - obce
 - městyse
 - města
 - statutární města
 - územně členěná
 - územně nečleněná
 - hlavní město Praha

STATUTÁRNÍ MĚSTA

- Historický základ názvu: šlo o města se zvláštním statutem, která nepodléhala obecním zřízením, statut byl přijímán formou zákonů
- Odlišovala se vnitřní organizací, měla širší rozsah působnosti, neboť měla působnost okresního úřadu včetně působnosti vyššího stupně samosprávy
- V období první čsl. republiky v českých zemích počet zredukován na 5 vč. Prahy
- Od r. 1990 narostl počet z 13 na 26 (Praha se nepočítá)

CHARAKTERISTIKA SOUČASNÉ ÚPRAVY

- **Statutárními města vyjmenovaná výslovně v OZř**
- **Podléhají obecné úpravě postavení obcí, s některými zvláštnostmi v OZř**
- **Na základě rozhodnutí statutárních měst se může jejich území členit na městské obvody nebo městské části**
- **Dvě skupiny**
 - Územně členěná statutární města (7)
 - Z toho plně 5
 - S městskými obvody (částmi) jen na části statutárního města 2
 - Ostatní statutární města (19)

ODLIŠNOSTI OD OSTATNÍCH OBCÍ

- **Rozsah přenesené působnosti**
- **Názvy orgánů**
- **Možnost přijmout statut (obecně závaznou vyhlášku o zřízení městských obvodů nebo městských částí)**

MĚSTSKÝ OBVOD (ČÁST) STATUTÁRNÍHO MĚSTA

- **Vymezena svými hranicemi**
- **Vlastní orgány**
- **Nejedná se o samostatný stupeň územní samosprávy**
- **Organizační složka statutárního města**
- **Podílejí se na výkonu samostatné působnosti statutárního města (za podmínek stanovených zákonem + statutem)**
- **Jejich orgány vykonávají přenesenou působnost, kterou podle zvláštních zákonů vykonávají orgány obce, statutární město ale může statutem tento rozsah změnit a tyto činnosti může pak vykonávat magistrát nebo orgány některých městských obvodů (částí)**
- **Nejsou právnickou osobou**
- **Za podmínek zákona a statutu mohou nakládat se svěřeným majetkem města**

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA

- zvláštní úprava v zákoně č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze
- vztah k OZř, KZř
- územně správní členění: 10 obvodů
- území je tvořeno katastrálními územími uvedeným v příloze z ZHMP
- člení se na městské části
- vznik městských částí k 23. 11. 1990 x později
- Statut hl. m. P.

MĚSTSKÉ ČÁSTI HL. M. P.

- nejsou nositeli samostatného stupně územní samosprávy
- v rozsahu stanoveném zákonem a statutem vystupují v právních vztazích svým jménem
- nejsou subjektem vlastnického práva
- formulace „samospráva městských částí“, „samostatná působnost městských částí“

**V. PŮSOBNOST ÚZEMNÍCH
SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ**

PŮSOBNOST ÚSC

- Územní x věcná
- Výkon působnosti mimo územní obvod obce (zejm. problém obcí s pověřeným obecním úřadem a s rozšířeno působností, veřejnoprávní smlouvy o výkonu úkolů obecní policie)
- Význam působnosti k výkonu veřejné správy plněné veřejnoprávními prostředky
- Samostatná působnost – projev decentralizace veřejné správy
- Přenesená působnost – vertikální dekoncentrace státní správy
- Výkon samostatné působnosti právem ÚSC (součást práva na územní samosprávu) x povinnost vykonávat orgánům ÚSC zákonem svěřenou přenesenou působnost

SAMOSTATNÁ PŮSOBNOST OBCÍ

- § 7 odst. 1 OZř : „obec spravuje své záležitosti samostatně“, legislativní označení „samostatná působnost“.
- § 35 odst. 1 OZř: „do samostatné působnosti obce patří záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů obce, pokud nejsou zákonem svěřeny krajům nebo pokud nejde o přenesenou působnost orgánů obce nebo o působnost, která je zvláštním zákonem svěřena správním úřadům jako výkon státní správy“.
- obecné vymezení obsahuje i § 35 odst. 2 ve větě druhé a třetí: „Obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku.“
- věta první § 35 odst. 2 OZř „do samostatné působnosti obce patří zejména záležitosti uvedené v § 84, § 85 a § 102, s výjimkou vydávání nařízení obce“
- do samostatné působnosti se řadí i další činnosti, konkrétně uvedené na jiných místech obecního zřízení, především v jiných ustanoveních hlavy II, nazvané „Samostatná působnost obce“ (např. zřizování obecní policie – § 35a odst. 2, hospodaření obce – zejm. § 38–44, spolupráce mezi obcemi – § 46–54, spolupráce s obcemi jiných států – § 55), ale i na jiných místech zákona (např. § 10 – vymezení okruhu obecně závazných vyhlášek obce, kterými lze uložit povinnost).
- do samostatné působnosti náleží i ty činnosti, které obec vykonává v samostatné působnosti podle výslovné úpravy obsažené ve zvláštních zákonech
- § 8 OZř „pokud zvláštní zákon upravuje působnost obcí a nestanoví, že jde o přenesenou působnost obce, platí, že jde vždy o samostatnou působnost“

PŘEHLED VYBRANÝCH ČINNOSTÍ V SAMOSTATNÉ PŮSOBNOSTI OBCE

- **záležitosti existence obce a jejich územních změn**
- **vnitřní organizace obce**
- **rozpočtové hospodaření**
- **hospodaření s obecním majetkem**
- **podnikatelské aktivity obce**
- **zakládání a zřizování právnických osob a organizačních složek obcí, jejich rušení, zakladatelské a zřizovatelské vztahy k nim**
- **zabezpečování místních záležitosti veřejného pořádku**
- **stanovení místních poplatků**
- **spolupráce obce s jinými subjekty**
- **záležitosti rozvoje obce**

PŘENESENÁ PŮSOBNOST

- výkon státní správy orgány ÚSC
- nepřímý výkon státní správy
- povinnost, kterou lze uložit jen na základě zákona
- **druhy obcí z hlediska rozsahu vykonané přenesené působnosti**
 - obce se základním rozsahem přenesené působnosti – „jedničkové“
 - obce s pověřeným obecním úřadem (základní rozsah p.p. jim rovněž náleží) – „dvojkové“
 - obce s obecním úřadem obce s rozšířenou působností (základní rozsahu p.p. jim rovněž náleží) – „trojkové“
- **není právní nárok na výkon přenesené působnosti**
- **možnost odejmutí přenesené působnosti**

**VI. SPOLUPRÁCE ÚZEMNÍCH
SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ**

SVAZKY OBCÍ

- Na základě smlouvy mohou obce vytvořit za účelem ochrany a prosazování svých společných zájmů svazek obcí, jakož i vstupovat do svazků již vytvořených. Členy svazku mohou být jen obce. K ustavení svazku obcí dochází uzavřením smlouvy o vytvoření svazku obcí mezi dvěma nebo více obcemi, právní osobnosti nabývá zápisem do rejstříku obcí vedeného u krajského úřadu příslušného podle sídla svazku
- OZř a PrhZ vypočítávají demonstrativně možný předmět činnosti svazku obcí: např. jím mohou být úkoly v oblasti školství, sociální péče, zdravotnictví, zabezpečování čistoty obce, správa majetku obcí, úkoly v oblasti ochrany ovzduší, správa majetku obcí. Tyto zákony stanoví rovněž povinnost svazků obcí požádat krajský úřad o přezkoumání hospodaření svazku za uplynulý kalendářní rok, anebo zadat přezkoumání auditorovi. Občanům obcí sdružených ve svazku obcí, kteří dosáhli věku 18 let, náleží některá práva obdobná vybraným právům vůči ÚSC: např. právo účastnit se zasedání orgánu svazku, nahlížet do zápisů o jeho jednání, podávat orgánu svazku obcí písemné návrhy, podávat vyjádření k návrhu rozpočtu a k závěrečnému účtu svazku.

SPOLEČENSTVÍ OBCÍ

- Druhem svazku obcí je společenství obcí. Toto postavení může nabýt svazek obcí, který splňuje zákonné podmínky, a to minimální možný počet členských obcí a nejvyšší možný počet společenství obcí ve správním obvodu obce s rozšířenou působností. Svazek obcí nabývá postavení společenství obcí dnem nabytí právní moci rozhodnutí krajského úřadu. Obec může být členem pouze jednoho společenství obcí.
- Předmětem činnosti společenství obcí je – vedle činností, které mohou vykonávat i jiné svazky obcí – zajišťování koordinace veřejných služeb na území členských obcí a strategického rozvoje tohoto území. Za tímto účelem společenství obcí zpracovává strategii rozvoje společenství obcí.
- Nejvyšším orgánem společenství obcí je shromáždění starostů složené ze starostů členských obcí; starostu obce zastupuje místostarosta obce, případně starostou určený zástupce z řad členů zastupitelstva obce. Shromáždění starostů rozhoduje o všech záležitostech společenství obcí, pokud stanovy nesvěřují rozhodování jinému orgánu společenství obcí. V čele shromáždění starostů stojí předseda, který je statutárním orgánem společenství obcí. Předsedu zastupuje místopředseda, případně více místopředsedů. Předseda a místopředseda jsou voleni shromážděním starostů z řad jeho členů.
- OZř upravuje postavení zaměstnance společenství obcí. Obec, která je členem společenství obcí, může prostřednictvím takového zaměstnance, za podmínek upravených stanovami společenství obcí a na základě dohody mezi společenstvím obcí a členskou obcí, zajišťovat výkon správních činností, a to jak v rámci samostatné působnosti obce, tak v rámci přenesené působnosti svěřené obci v základním rozsahu.

DALŠÍ FORMY SPOLUPRÁCE

Spolupráce s právníckými a fyzickými osobami

- Pod takto označenou spolupráci řadí OZř spolupráci mezi obcemi a právníckými a fyzickými osobami v občanskoprávních vztazích, přičemž lze pro ni použít ustanovení ObčZ o spolku a o smlouvě o společnosti. Obdobně předvídá takový způsob spolupráce mezi kraji, hlavním městem Prahou, popř. i městskými částmi hlavního města Prahy, na straně jedné, a jinými osobami na straně druhé, i KZř a PrhZ.

Spolupráce se subjekty z jiných států

- Zákonná úprava předvídá možnost spolupráce tuzemských samosprávných celků se samosprávnými celky jiných států a členství v mezinárodních sdruženích takových subjektů. OZř a PrhZ předvídají rovněž možnost spolupráce dobrovolných svazků obcí se svazky obcí jiných států. Na rozdíl od úpravy účinné do 31. 12. 2013 již současná úprava nestanoví obligatorní náležitosti smluv o spolupráci se zahraničními subjekty ani nevyžaduje schválení smlouvy o spolupráci, na jejichž základě má vzniknout právnícká osoba nebo členství v již existující právnícké osobě, Ministerstvem vnitra po předchozím projednání s Ministerstvem zahraničních věcí.

Spolupráce obcí při plnění úkolů obecní policie

- Na základě veřejnoprávní smlouvy mezi obcí nebo obcemi, které nezřídily obecní policii, s obcí v témže vyšším územním samosprávném celku, která obecní policii zřídila, může obecní policie zřízená v jedné obci vykonávat úkoly, které pro ni vyplývají ze zákona, i na území jiné obce nebo obcí. Veřejnoprávní smlouva má mj. obsahovat určení rozsahu úkolů podle zákona, který bude obecní policie vykonávat na území obce nebo obcí, které obecní policii nezřídily. K platnosti této veřejnoprávní smlouvy je třeba souhlasu krajského úřadu (o udělení souhlasu se rozhoduje v přenesené působnosti ve správním řízení).

Spolupráce k zajištění výkonu státní správy

- Obce, jejichž orgány vykonávají přenesenou působnost ve stejném správním obvodu obce s rozšířenou působností, mohou uzavřít (se souhlasem krajského úřadu) veřejnoprávní smlouvu, podle níž budou orgány jedné obce vykonávat přenesenou působnost nebo část přenesené působnosti pro orgány jiné obce (jiných obcí), která je (které jsou) účastníkem veřejnoprávní smlouvy. Předmětem veřejnoprávní smlouvy nemůže být přenesená působnost, která je na základě zákona svěřena orgánům jen některých obcí.

VII. ORGÁNY ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ

ORGÁNY OBCÍ A KRAJŮ

- **ústavní úprava:**

- Obec je samostatně spravována zastupitelstvem.
- Vyšší územní samosprávný celek je samostatně spravován zastupitelstvem.

- **zákonná úprava**

- *orgány obce* podle OZř zastupitelstvo obce, rada obce, starosta, obecní úřad, zvláštní orgány obce, též komise, jestliže jim byl svěřen výkon přenesené působnosti; podle zákona o obecní policii obecní policie
- *orgány kraje* podle KZř zastupitelstvo kraje, rada kraje, hejtman kraje, krajský úřad a zvláštní orgány kraje

- **možnost přímého výkonu působnosti ÚSC občany v rámci místního / krajského referenda**

ORGÁNY OBCE

- **Zastupitelstvo obce**

- kolegiální orgán složený z členů volených v přímých volbách občany obce
- zákon stanoví minimální a maximální počet členů zastupitelstva v závislosti na počtu obyvatel obce, počet členů zastupitelstva stanoví dosavadní zastupitelstvo nejpozději 85 dnů přede dnem voleb
- je *nejvyšším orgánem obce*, kterému náleží rozhodující oprávnění v oblasti samostatné působnosti.
- **zastupitelstvo**
 - rozhoduje v těch záležitostech, které jsou mu vyhrazeny zákonem a dále
 - si může vyhradit další pravomoc v rámci samostatné působnosti obce, mimo pravomoci, které jsou v zákoně vyhrazeny radě
- **zastupitelstvo volí ze svých řad starostu, místostarostu a další členy rady obce a odvolává je z funkce**
- **rozhoduje o některých právních jednáních obce, např. o nabytí a převodu nemovitých věcí a o jejich zastavení**
- **zastupitelstvu nepřísluší, až na zákonné výjimky, rozhodovat v přenesené působnosti obce**
- *zasedání zastupitelstva obce je veřejné. Schází se podle potřeby, nejméně jedenkrát za tři měsíce*
- **zákon o obcích stanoví případy *rozpuštění* zastupitelstva obce rozhodnutím Ministerstva vnitra**

RADA OBCE

- charakterizována jako *výkonný orgán obce v oblasti samostatné působnosti*; při výkonu této působnosti odpovídá zastupitelstvu. V oblasti přenesené působnosti přísluší radě rozhodovat, jen stanoví-li tak zákon (např. vydává nařízení obce).
- je kolegiálním orgánem tvořeným starostou, zástupcem (popřípadě zástupci) starosty a dalšími členy (radními), které volí zastupitelstvo z řad svých členů. Počet členů rady je lichý (od 5 do 11 osob), přičemž nesmí přesahovat jednu třetinu počtu členů zastupitelstva. Rada se nevolí v obcích, kde má zastupitelstvo méně než 15 členů – v těchto obcích plní funkci rady starosta, s výjimkou těch záležitostí, které jsou pro takový případ vyhrazeny zastupitelstvu.
- schází se ke schůzím podle potřeby, její schůze jsou neveřejné.
- připravuje návrhy pro jednání zastupitelstva a zabezpečuje plnění jím přijatých usnesení. Je jí např. vyhrazeno zabezpečování hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, plní funkci zakladatele nebo zřizovatele vůči právnickým osobám a organizačním složkám založeným nebo zřízeným zastupitelstvem (s výjimkou obecní policie). Rada řeší otázky vnitřní organizace obecního úřadu, např. stanoví rozdělení pravomocí v obecním úřadu, zřizuje a ruší odbory a oddělení obecního úřadu, na návrh tajemníka obecního úřadu jmenuje a odvolává vedoucí odborů obecního úřadu.
- radě náleží výkon tzv. *zbytkové samostatné působnosti*: podle § 102 odst. 3 OZř zabezpečuje rozhodování ostatních záležitostí patřících do samostatné působnosti obce, pokud nejsou vyhrazeny zastupitelstvu obce nebo pokud si je zastupitelstvo obce nevyhradilo; rada obce může tyto pravomoci zcela nebo zčásti svěřit starostovi nebo obecnímu úřadu; rada obce může svěřit obecní policii zcela nebo zčásti rozhodování o právních jednáních souvisejících s činností obecní policie.

STAROSTA

- Starostu jako orgán obce volí zastupitelstvo z řad svých členů.
- Je ze své činnosti odpovědný zastupitelstvu. Ve vztahu k ostatním členům obecního zastupitelstva je starosta nejen „prvním mezi rovnými“, ale přísluší mu i některé samostatné funkce a oprávnění.
- Starosta svolává a zpravidla řídí zasedání zastupitelstva a rady obce, podepisuje spolu s ověřovateli zápisy z jejich jednání. Starosta stojí v čele obecního úřadu. V obcích, kde je tato funkce zřízena, jmenuje a odvolává starosta se souhlasem ředitele krajského úřadu tajemníka obecního úřadu. Pokud není ustaven tajemník obecního úřadu, plní starosta jeho úkoly. Starosta plní obdobné úkoly, jako jsou úkoly statutárního orgánu zaměstnavatele podle zvláštních předpisů, vůči uvolněným členům zastupitelstva a tajemníkovi obecního úřadu. Starosta řídí obecní policii (je-li v obci zřízena), nepověří-li zastupitelstvo řízením jiného člena zastupitelstva.
- Starosta je oprávněn pozastavit výkon usnesení rady, má-li za to, že je nesprávné. Věc pak předloží starosta k rozhodnutí nejbližšímu zasedání zastupitelstva.
- Podle § 103 odst. 1 OZř starosta „zastupuje obec navenek“. Pokud činí starosta za obec právní jednání, která vyžadují schválení zastupitelstva, případně rady obce, jsou bez tohoto schválení taková jednání neplatná, a to absolutně.
- Starostu zastupuje podle zákona *místostarosta*. Zastupitelstvo může zvolit více místostarostů a svěřit jim některé úkoly; v takovém případě má zastupitelstvo i určit, který místostarosta zastupuje starostu v době jeho nepřítomnosti nebo v době, kdy starosta nevykonává funkci.

OBECNÍ ÚŘAD

- **personálně tvořen starostou, místostarostou (místostarosty), tajemníkem obecního úřadu, je-li tato funkce zřízena, a zaměstnanci obce zařazenými do obecního úřadu (tj. profesionálním aparátem). V čele obecního úřadu stojí starosta. Rada může zřídit pro jednotlivé úseky činnosti obecního úřadu odbory a oddělení.**
- **V oblasti samostatné působnosti plní obecní úřad především úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo nebo rada obce. Obecní úřad vykonává přenesenou působnost, s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu obce.**
- **V obcích s pověřeným obecním úřadem a v obcích s rozšířenou působností obligatorně, v ostatních obcích fakultativně, se zřizuje funkce *tajemníka obecního úřadu*.**
 - Tajemník je zaměstnancem obecního úřadu. Za plnění úkolů obecního úřadu v samostatné i přenesené působnosti je odpovědný starostovi.

ZVLÁŠTNÍ ORGÁNY

- **V případech stanovených zvláštními zákony zřizuje starosta pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány obce a jmenuje a odvolává jejich členy.**
- **komise pro projednávání přestupků**
- **povodňové komise (jako fakultativní orgán je zřizuje rada obce, obligatorně zřizuje starosta obce s rozšířenou působností povodňovou komisi obce s rozšířenou působností)**
- **komise pro sociálně-právní ochranu dětí zřizovaná starostou obce s rozšířenou působností**
- **krizový štáb**

- **Zastupitelstvo obce může zřídit jako své iniciativní a kontrolní orgány *výbory*.**
 - Povinně se zřizuje finanční a kontrolní výbor.
 - V obci, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10 % občanů hlásících se k jiné národnosti než české, zřizuje se též výbor pro národnostní menšiny, pokud o to písemně požádá spolek zastupující zájmy národnostní menšiny.
 - osadní výbor
- **Rada může zřizovat jako své iniciativní a poradní orgány *komise*. Zákon připouští, aby starosta, po projednání s ředitelem krajského úřadu, svěřil komisi výkon přenesené působnosti v určitých věcech – v takovém případě mají komise postavení orgánu obce.**

**VIII. KONTROLA A DOZOR NAD ČINNOSTÍ
ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ**

KONTROLA NAD ČINNOSTÍ ÚSC

- **Kontrola:**

- Účelem kontroly nad výkonem samostatné a přenesené působnosti je zjistit, zda orgány ÚSC dodržují
 - při výkonu samostatné působnosti zákony a jiné právní předpisy
 - při výkonu přenesené působnosti zákony, jiné právní předpisy, v jejich mezích též usnesení vlády, směrnice ústředních správních úřadů a opatření přijatá při kontrole

- **Kontrolu nad výkonem působnosti obcí vykonává**

- MV
- krajský úřad v přenesené působnosti

- **Právní úprava je v kontrolním řádu, v zákonech o ÚSC některé dílčí otázky**

- **Zvláštním případem kontroly je přezkoumávání hospodaření obcí a krajů**

DOZOR NAD ČINNOSTÍ ÚSC

- **Zaměřen na nápravu vad vzniklých při vydávání a v obsahu právních předpisů obcí a krajů, jakož i usnesení, rozhodnutí a jiných opatření vydaných jejich orgány (nevztahuje se na rozhodnutí a jiné úkony podle spr. řádu nebo daňového řádu, nevztahuje se na „soukromoprávní“ právní jednání)**
- **Úprava v zákonech o ÚSC**
- **Kdo vykonává**
- **Rozděleno na**
 - dozor nad vydáváním a obsahem úkonů v samostatné působnosti, a to
 - OZV
 - usnesení, rozhodnutí a jiných opatření
 - dozor nad vydáváním a obsahem úkonů v přenesené působnosti, a to
 - nařízení
 - usnesení, rozhodnutí a jiných opatření

DĚKUJI ZA POZORNOST

Jungmannova 17 | 110 00 Praha 1 | Česká republika
cevro.cz